Кримінальне право та криминологія

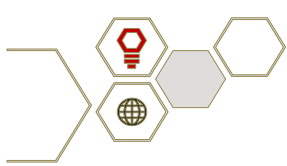
УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20391442>**Кримінально-правова характеристика суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань****Цупа Назар Іванович,**

студент 3 курсу, факультету слідчої та детективної діяльності,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м.Харків, Україна, <https://orcid.org/0009-0002-8751-2465>

Прийнято: 08.05.2026 | Опубліковано: 26.05.2026

Анотація. Мета статті полягає у кримінально-правовій характеристиці суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань та визначенні особливостей його встановлення під час застосування ст. 369-3 КК України. Методи дослідження охоплюють аналіз кримінального законодавства, положень Закону України від 03.11.2015 № 743-VIII, наукових підходів до розуміння суб'єкта кримінального правопорушення, а також окремих прикладів судового застосування цієї норми. Результати дослідження свідчать, що визначення суб'єкта за ст. 369-3 КК України ускладнюється бланкетним характером примітки до цієї статті. Для встановлення кола осіб, які можуть бути причетними до протиправного впливу, необхідно врахувати не тільки текст кримінально-правової норми, а й положення Закону України від 03.11.2015 № 743-VIII. Значення має не тільки правовий статус особи, а й її фактичний зв'язок з конкретним змаганням. Окремо приділено увагу випадкам, коли вплив здійснюється не безпосереднім учасником змагання, а іншою заінтересованою особою. Встановлено, що для оцінки таких

ситуацій важливим є спосіб впливу, роль у досягненні потрібного результату, наявність домовленостей, а також зв'язок між її поведінкою і спортивним заходом. Звернено увагу на значення офіційного характеру спортивного змагання, оскільки без встановлення цієї ознаки застосування ст. 369-3 КК України може бути доволі ускладненим. Судова практика за цією статтею поки не є сталою, а наявні рішення не завжди містять розгорнуту оцінку ознак суб'єкта. Проведене дослідження свідчить, що чинне регулювання не завжди забезпечує достатню чіткість у визначенні кола осіб, які можуть бути пов'язані з протиправним впливом на спортивний результат. Подальше опрацювання цієї проблеми є важливим з урахуванням невеликого обсягу судової практики та можливих змін до законодавства.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, підкуп, спортивний результат, офіційне змагання, судова практика.

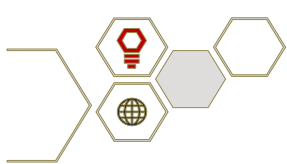
Criminal Law Characteristics of the Subject of Unlawful Influence on the Results of Official Sports Competitions

Nazar Tsupa

3rd-year student, Faculty of Investigative and Detective Activities,
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0002-8751-2465>

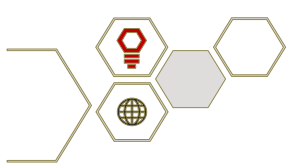
Abstract. The purpose of the article is to provide a criminal law characterization of the subject of unlawful influence on the results of official sports competitions and to determine the specific features of establishing such a subject when applying Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine. The study is based on the analysis of criminal legislation, the provisions of the Law of Ukraine of 3 November 2015 № 743-VIII, scientific approaches to the concept of the subject of a criminal offence, and selected examples of judicial application of the relevant

criminal law provision. The study shows that establishing the subject under Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine is complicated by the blanket nature of the note to this article. In order to determine the range of persons who may be involved in unlawful influence on a sports result, it is necessary to take into account not only the wording of the criminal law provision, but also the rules of special legislation in the field of sports. The legal status of a person is important, but it is not the only relevant criterion. The factual connection of such a person with a specific official sports competition must also be established. Particular attention is paid to situations in which unlawful influence is exercised not by a direct participant in the competition, but by another interested person. It is argued that the assessment of such situations should include the method of influence, the role of the person in achieving the desired result, the existence of prior agreements, and the connection between the person's conduct and a specific sports event. The article also emphasizes the importance of determining the official status of a sports competition, since without this element the application of Article 369-3 of the Criminal Code of Ukraine may be difficult. It is noted that judicial practice under this article is still limited, and the available decisions do not always contain a detailed assessment of the features of the subject of the offence. The study indicates that the current regulation does not always provide sufficient clarity in determining the range of persons who may be connected with unlawful influence on a sports result. Further research into this issue remains relevant, especially in view of the limited volume of judicial practice and possible future amendments to legislation.

Keywords: criminal liability, bribery, sports results, official competition, judicial practice.

Постановка проблеми. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може здійснюватися різними способами та участю осіб, які мають неоднаковий зв'язок зі спортивним змаганням. Тому під час застосування ст. 369-3 КК України важливим є з'ясування того, хто саме

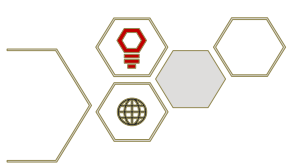

може бути суб'єктом кримінального правопорушення. Актуальність цієї проблеми зумовлена тим, що сучасні форми впливу не обмежуються діями безпосередніх учасників змагання, а можуть охоплювати поведінку інших осіб, заінтересованих в одержанні неправомірної вигоди чи досягненні наперед визначеного результату.

Додаткового значення ця проблема набуває через бланкетний характер примітки ст. 369-3 КК України, оскільки встановлення кола можливих суб'єктів потребує звернення не лише до положень Кримінального кодексу України, а й до спеціального Закону.

Про актуальність питання свідчить і законопроектна діяльність. Так, 26 лютого 2025 року Верховна Рада України прийняла за основу законопроект № 11339, який спрямований на посилення відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань, однак станом на сьогодні він ще не прийнятий в цілому та очікує на друге читання [3]. Це свідчить про те, що чинна редакція ст. 369-3 КК України не є остаточно сформованою, а питання суб'єкта даного кримінального правопорушення й надалі залишається актуальним у теорії та практиці. За таких умов дослідження ознак суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань є важливим для правильного розуміння та застосування цієї норми.

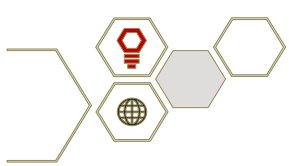
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній кримінально-правовій науці вже розглядалися окремі аспекти протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань. Однією з перших праць у цій сфері є дослідження К.П. Задоя, у якому розкрито зміст основних форм такого впливу та звернуто увагу на особливості суб'єкта залежно від способу вчинення діяння [12]. Також суттєвий внесок у розроблення цієї проблематики зробив Ю.В. Гродецький, який обґрунтував недоліки примітки до ст. 369-3 КК України [7]. Більш детально питання суб'єкта дослідив Д.О. Анісімов, який проаналізував коло осіб, що можуть бути суб'єктами кримінального правопорушення за ст. 369-3 КК України, та запропонував окремі зміни до

примітки цієї статті [6]. Окремі ознаки складу кримінального правопорушення висвітлено у праці А.Б. Старки [13]. І.Б. Медицький порівняв кримінально-правову охорону результатів офіційних спортивних змагань у різних державах [10]. І.В. Одинець дослідила питання підкупу як способу маніпулювання результатами офіційних спортивних змагань [11]. Кримінологічний вимір цієї проблематики представлений у дослідженні В.В. Сокурєнка, де проаналізовано латентність таких дій, їхню поширеність і найбільш типові способи вчинення [8]. В.С. Березняк і В.В. Рец звернули увагу на недосконалість чинного правового регулювання та обмеженість правозастосовної практики [9]. Разом із тим у наявній науковій літературі питання суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань розглядається переважно не як самостійна проблема, а в межах загальної характеристики ст. 369-3 КК України або окремими способами вчинення діяння. Це зумовлює потребу в додатковому аналізі суб'єктного складу зазначеного кримінального правопорушення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча окремі аспекти застосування ст. 369-3 КК України вже висвітлювались в науковій літературі, питання визначення суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань потребує подальшого уточнення. Насамперед потребує уточнення кола осіб, які можуть виступати суб'єктами цього кримінального правопорушення, а також характеру їхнього зв'язку з конкретним офіційним спортивним змаганням. Уваги потребують випадки, коли вплив здійснюється не безпосереднім учасником змагання, а іншою заінтересованою особою. Водночас обмежена судова практика за цією статтею ускладнює формування сталих підходів до кваліфікації таких діянь.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є кримінально-правова характеристика суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-3 КК України, а також визначення особливостей його встановлення під час кваліфікації протиправного впливу на

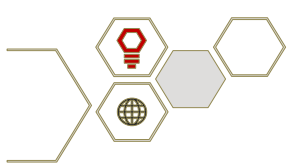

результати офіційних спортивних змагань. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань: проаналізувати законодавчу конструкцію ст. 369-3 КК України, положення Закону України від 03.11.2015 № 743-VIII; охарактеризувати зв'язок осіб з офіційним спортивним змаганням; врахувати наукові підходи та наявні приклади судового застосування цієї норми.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науці кримінального права суб'єкт розглядається як необхідний елемент складу кримінального правопорушення. Т.О. Павлова зазначає, що визначення поняття, видів та ознак суб'єкта є важливим для удосконалення норм КК України, а ознаки спеціального суб'єкта впливають на кваліфікацію та потребують встановлення у кожному кримінальному провадженні [15, с. 629]. А.С. Осадча доводить, що за відсутності ознак спеціального суб'єкта кримінально-правові наслідки можуть бути різними, зокрема кримінальна відповідальність може повністю виключатися, кваліфікація може змінюватися або відповідальність може наставати на загальних підставах [14, с. 14].

Особливість визначення суб'єкта за ст. 369-3 КК України зумовлена бланкетним характером примітки до цієї статті, яка відсилає до ч. 2 ст. 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (далі – Закон). Відповідно до ч. 2 ст. 17 Закону, суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, що впливають на результати офіційних спортивних змагань, є особи, зазначені в ч. 3 ст. 6 Закону, які вчинили корупційне правопорушення; особи, які порушили заборону, встановлену в ч. 4 ст. 8 Закону; особи, які примушували чи підбурювали цих суб'єктів до правопорушень або вступили з ними у змову [2].

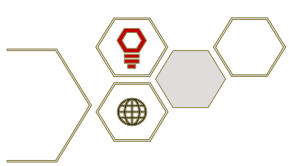
У науковій літературі бланкетний спосіб визначення суб'єктного складу ст. 369-3 КК України оцінюється неоднозначно. І.Б. Медицький вважає таку модель технічно вдалішою порівняно з підходом окремих зарубіжних держав, у кримінальному законодавстві яких коло можливих суб'єктів детально

перелічується в диспозиції норми, що ускладнює її конструкцію [10, с. 63]. Однак позитивна оцінка самого бланкетного підходу не усуває проблем чинної редакції примітки до ст. 369-3 КК України. Ю.В. Гродецький вказує, що така примітка не виконує належної уточнювальної функції, а, навпаки, породжує додаткові труднощі тлумачення [7, с. 273]. Д.О. Анісімов також звертає увагу на недоліки відповідної законодавчої конструкції, зокрема на те, що примітка до ст. 369-3 КК України відсилає до ч. 2 ст. 17 Закону, а ця норма, своєю чергою, до ч. 3 ст. 6 Закону [6, с. 235]. З цими зауваженнями можна погодитися. Проблемним є не сам бланкетний спосіб визначення суб'єктного складу, а побудова відсилки у примітці до ст. 369-3 КК України. Для встановлення кола суб'єктів потрібно звертатися не лише до ч. 2 ст. 17 Закону, а й до інших положень, зокрема ч. 3 ст. 6 та ч. 4 ст. 8 Закону. Це ускладнює сприйняття норми і робить визначення можливих суб'єктів менш очевидним.

Певну неточність містить формулювання ч. 4 ст. 8 Закону, за яким заборона розміщення ставок стосується офіційного спортивного змагання, «в якому вони або їхня команда беруть участь» [2]. Така конструкція є зрозумілою для командних видів спорту, однак не повною мірою враховує індивідуальні види спорту, де особа допоміжного спортивного персоналу може бути пов'язана не з командою, а з конкретним спортсменом. Тому доцільно уточнити, що відповідна заборона поширюється також на змагання, в якому бере участь спортсмен, підготовку або супровід якого забезпечує така особа.

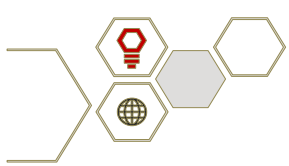
Оскільки ч. 1 ст. 369-3 КК України передбачає відповідальність за вплив саме на результати офіційних спортивних змагань, ознака *офіційності* має істотне значення для визначення меж застосування цієї норми [1;2]. К.П. Задоя вказує, що у цій нормі встановлено відповідальність за вплив не на будь-які спортивні змагання, а лише на офіційні спортивні змагання. Одним із елементів законодавчого визначення такого змагання є його передбачення в Єдиному календарному плані фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів

України (далі – Єдиний календарний план). Така відсилка оцінюється як неоднозначна, оскільки може суттєво обмежувати антикорупційний потенціал норм-заборон, передбачених ст. 369-3 КК України. [12, с. 149]

Зокрема, К.П. Задоя наводив приклад відсутності в Єдиному календарному плані на 2015 рік окремих європейських клубних футбольних турнірів за участю українських клубів, а також неповного відображення окремих національних змагань [12, с. 149]. Зміст Єдиного календарного плану на 2026 рік також свідчить про актуальність цієї проблеми. У розділі, присвяченому футболу, передбачено низку чемпіонатів України, змагань за участю збірних та окремих міжнародних футбольних заходів, однак, як приклад, не виявлено окремої згадки про Кубок України з футболу та Лігу конференцій УЄФА [4]. За таких умов однакові або близькі за спортивним значенням змагання можуть по-різному впливати на можливість застосування ст. 369-3 КК України залежно від того, чи передбачені вони Єдиним календарним планом. Для характеристики суб'єкта це має значення, тому що недостатньо встановити лише належність особи до сфери спорту, необхідно також з'ясувати її зв'язок з конкретним змаганням, яке має статус офіційного в розумінні Закону.

К.П. Задоя обгрунтовує, що суб'єкт впливу на результати офіційних спортивних змагань, передбаченого ч. 1 ст. 369-3 КК України загалом є загальним. У разі вчинення такого впливу шляхом підкупу він розмежовує активний і пасивний підкуп. Суб'єкт активного підкупу є загальним, тоді як суб'єктом пасивного підкупу може бути лише спеціальний суб'єкт, визначений Законом, а саме: спортсмен, особа допоміжного спортивного персоналу, яка бере участь у спортивному змаганні, або посадова особа у сфері спорту [12, с. 152-153]. Близьку позицію висловлює І.В. Одинець, яка зазначає, що підкуп у ч. 1 ст. 369-3 КК України охоплює активну поведінку у формі надання неправомірної вигоди, а суб'єкт такого діяння є загальним. При цьому

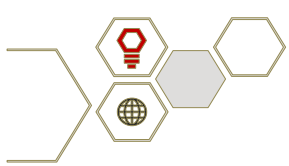
адресатом підкupu виступає спеціальний потерпілий, коло якого визначається Законом [11, с. 47-48].

У ч. 3 ст. 369-3 КК України суб'єкт є спеціальним, оскільки відповідальність пов'язана з порушенням заборони розміщення ставок на спорт, яка поширюється лише на визначене Законом коло осіб. [2] Зміст цього кола осіб розкривається через нормативні визначення, закріплені в Законі.

У цьому контексті слід звернутися до визначення *спортсмена*, яким є «фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах» [2].

Поряд зі спортсменами до спеціальних суб'єктів належать особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні. Відповідно до ст. 1 Закону, *допоміжний спортивний персонал* – це «будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань» [2]. Такий перелік не є вичерпним, оскільки Закон охоплює не лише прямо названих осіб, а й інший персонал, функції якого пов'язані з обслуговуванням або лікуванням спортсменів під час їх підготовки до спортивних змагань чи участі в них [13, с. 159-160].

Окрему групу спеціальних суб'єктів становлять посадові особи у сфері спорту. Відповідно до Закону, *посадова особа у сфері спорту* – це «власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання; керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання» [2]. Додаткового уточнення потребує включення до визначення посадової особи у сфері спорту «працівника юридичної особи у сфері спорту, яка організовує і сприяє спортивним змаганням». [2] За буквального тлумачення така конструкція може охоплювати будь-якого

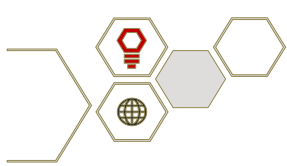

працівника відповідної юридичної особи, навіть якщо його трудові функції не пов'язані з організацією, проведенням або забезпеченням конкретного офіційного спортивного змагання. Отже, коло спеціальних суб'єктів має складну структуру, оскільки охоплює осіб із різним правовим і фактичним зв'язком з офіційним спортивним змаганням. Для його встановлення потрібно враховувати не лише формальну належність особи до визначеного Законом кола осіб, а й характер її участі або зв'язку з конкретним змаганням.

Кримінологічні дані В.В. Сокурєнка дають змогу побачити, на які категорії осіб на практиці найчастіше спрямовується протиправний вплив. За результатами його дослідження, підкуп як спосіб такого впливу переважно спрямовується безпосередньо на спортсменів. Сукупна частка підкупу кількох спортсменів однієї команди та окремого спортсмена становить 78 %, тоді як члени тренерського штабу, судді, власники спортивних клубів і допоміжний персонал фігурують у таких випадках значно рідше [8, с. 117-118]. Злочини, передбачені ст. 369-3 КК України, характеризуються значним рівнем латентності, тому офіційна слідча і судова статистика не відображає реального масштабу цього явища повною мірою [8, с. 115].

Як зазначають В.С. Березняк і В.В. Рец, у Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2019 рік було виявлено 4 ухвали, а за 2020 рік – 5 ухвал, тоді як обвинувальні вирокі за цей період відсутні [9, с. 220]. У цій же статті наголошено на складності доказування у провадженнях цієї категорії та практичного застосування ст. 369-3 КК України до конкретних обставин справи [9, с. 220].

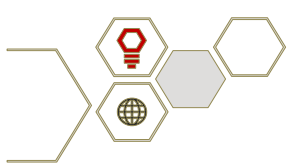
Ці дані дають підстави говорити про обмеженість судової практики за ст. 369-3 КК України у 2019-2020 роках. Перегляд пізніших рішень у ЄДРСР також показує, що значну частину таких рішень становлять ухвали, пов'язані з процесуальним рухом кримінального провадження, зокрема з оголошенням розшуку обвинуваченого, зупиненням або відновленням судового розгляду. Такі ухвали здебільшого не містять розгорнутої кримінально-правової оцінки

ознак суб'єкта правопорушення, а відображають окремі процесуальні стадії розгляду кримінальних проваджень.

Показовим у цьому контексті є вирок Оболонського районного суду міста Києва від 5 листопада 2025 року у справі № 756/13275/25, який є єдиним виявленим у ЄДРСР обвинувальним вирокком за ст. 369-3 КК України. Дії особи у цій справі були кваліфіковані за ч. 1 ст. 369-3 КК України [5]. З матеріалів справи вбачається, що обвинувачений, будучи колишнім гравцем у настільний теніс, не був безпосереднім учасником матчу, однак шляхом підбурювання професійного гравця Всеукраїнського турніру «Setka Cup» схилив його до умисного програшу з метою одержання неправомірної вигоди. У вирокку окремо зазначено, що змагання були включені до Єдиного календарного плану, що підтверджує значення ознаки офіційності для кваліфікації за ст. 369-3 КК України. Реалізація злочинного наміру супроводжувалася попередніми домовленостями, комунікацією через месенджер і поетапним перерахуванням грошових коштів на криптогаманець як винагороди за потрібний результат матчу. Домовленість стосувалась не лише самого факту програшу, а й конкретного результату матчу, оскільки гравець мав програти з рахунком 3:0 по сетах. Підсумком розгляду стало затвердження угоди про визнання винуватості та призначення узгодженого сторонами штрафу в розмірі 17 000 грн.

Значення цього вироку полягає не у формуванні сталої судової практики, а в демонстрації одного з перших прикладів практичного застосування ст. 369-3 КК України. Він підтверджує, що протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань може здійснюватися не тільки безпосереднім учасником змагання, а й іншою особою шляхом підбурювання спортсмена до потрібної поведінки. Водночас цей вирок не дає достатніх підстав для широких узагальнень, оскільки його ухвалено на підставі угоди про визнання винуватості, а суд перевіряв відповідність цієї угоди вимогам КПК та КК України і погоджену сторонами правову кваліфікацію.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що визначення суб'єкта протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань має важливе значення для розуміння змісту цього кримінального правопорушення та меж застосування ст. 369-3 КК України. Це питання не може вирішуватися лише шляхом звернення до тексту кримінально-правової норми, оскільки її зміст пов'язаний із положеннями спеціального законодавства у сфері спорту. Тому під час встановлення суб'єкта необхідно враховувати не тільки правовий статус особи, а й характер її фактичного зв'язку з конкретним офіційним спортивним змаганням.

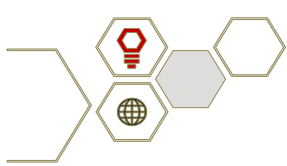
У статті показано, що чинне нормативне регулювання не завжди забезпечує чіткість у визначенні кола осіб, які можуть бути причетними до протиправного впливу. Деякі положення потребують уточнення, оскільки сучасні способи впливу на спортивний результат можуть реалізовуватись не тільки через безпосередніх учасників змагання, а й через інших заінтересованих осіб.

Також важливим для кваліфікації є встановлення офіційного характеру спортивного змагання. Без з'ясування цієї ознаки застосування ст. 369-3 КК України може бути ускладненим. Невеликий обсяг судової практики свідчить, що підходи до оцінки таких діянь ще не є сталими. Надалі це питання потребує додаткового опрацювання з урахуванням розвитку судової практики та можливих змін до законодавства.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 15 квіт. 2026 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.04.2026).

2. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань : Закон України від 03.11.2015 № 743-VIII :

станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19#Text> (дата звернення: 27.02.2026).

3. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до статті 369-3 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: Постанова Верхов. Ради України від 26.02.2025 № 4270-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4270-20#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

4. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на 2026 рік. Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv/2026-rik> (дата звернення: 27.04.2026).

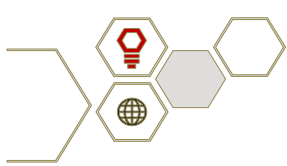
5. Вирок Оболонського районного суду м. Києва від 05 листопада 2025 р., судова справа № 756/13275/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131621547> (дата звернення: 27.02.2026).

6. Анісімов Д. О. Суб'єкт протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань / Д.О. Анісімов // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2020. - № 1 (104). – С. 233-237

7. Гродецький Ю. В. Питання вдосконалення примітки до статті 369-3 КК України // Вісник асоціації кримінального права України. – 2016. – Т. 1. – №. 6. – С. 269-279.

8. Сокурєнко, В. В. Кримінологічний аналіз стану протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань в Україні / Сокурєнко Віталій Валерійович // Європейські перспективи. - 2019. - № 3. – С. 114-120.

9. Березняк В. С. Застосування кримінально-правового примусу за протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань в епоху легалізації грального бізнесу / В. С. Березняк, В. В. Рец // Науковий вісник

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2020. - № 4.
– С. 218-224.

10. Медицький І. Б. Кримінально-правова політика охорони результатів офіційних спортивних заходів: компаративний аспект. – 2022.

11. Одинець І. В. Підкуп як спосіб маніпулювання результатами офіційних спортивних змагань //Вісник ЛТЕУ. Юридичні науки. – 2022. – №. 11. – С. 44-50.

12. Задоя К.П. Науково-практичний коментар до 369-3 кримінального кодексу України «Протиправний вплив на результати офіційних спортивний змагань». Право і громадянське суспільство. 2015. № 2. С. 146–157.

13. Старка А. Б. Окремі аспекти кримінально-правової характеристики складу злочину, передбаченого ст. 369-3 КК України //Вісник асоціації кримінального права України. – 2018. – Т. 1. – №. 10. – С. 153-162.

14. Осадча А. С. Спеціальний суб'єкт злочину: генезис, функції, проблеми кваліфікації //Я. Мудрого. Харків. – 2015.

15. Павлова Т. О. Суб'єкт кримінального правопорушення як центральний елемент складу кримінального правопорушення. – 2024.